

УДК 821-31.09 Лободовський :94(477)"14/17"

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.45.3.34>

ОБРАЗ КУБАНСЬКОГО КОЗАЦТВА В ПЕРШОМУ ТОМІ УКРАЇНСЬКОЇ ТРИЛОГІЇ ЮЗЕФА ЛОБОДОВСЬКОГО «ОЧЕРЕТИ»

THE IMAGE OF KUBAN COSSACKDOM IN THE FIRST VOLUME OF JÓZEF ŁOBODOWSKI'S UKRAINIAN TRILOGY *REEDS*

Ільков Д.І.,

orcid.org/0009-0001-4570-5878

аспірант кафедри словацької філології

Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»

У статті на матеріалі першого тому української трилогії Юзефа Лободовського «Очерети» проаналізовано художню репрезентацію образу кубанського козацтва. Увагу зосереджено на ідейно-сміслових домінантах, через які письменник моделює козацький світ як важливий складник українського історико-культурного простору. Виокремлено три основні іпостасі кубанського козацтва в тексті твору: 1) як носія історичної пам'яті, традицій, культури й усталеного способу життя; 2) як самозахисної військової спільноти, що постає суб'єктом боротьби за свободу й автономію; 3) як об'єкта ідеологічної стигматизації, репрезентованого радянською владою в категоріях «ворогів», «бандитів» та «анархістів».

Однією з ключових ідей роману є концептуальне засвідчення, що Кубань не є частиною Росії, а виступає історично вільним краєм; у цьому контексті місцева молодь, демонструючи прагнення до автономії та збереження власної культурної ідентичності, створює на козацький манер власний осередок «очеретців» під проводом лідера Єгорки «Чорного». Кубань у романі постає як горнило, в якому перемішалися численні культури (українська, польська, вірменська) та релігійні традиції (православ'я, католицизм, юдаїзм, іслам).

Окрему увагу приділено автобіографічній природі трилогії, адже образ Стася Маєвського постає художнім alter ego Юзефа Лободовського, тоді, як інші персонажі також мали прототипи в реальному колі його родини, дитячих приятелів та інших мешканців Єйська. Така структура персонажної системи дає підстави інтерпретувати твір як біографічний (автобіографічний) роман, у якому особистий досвід автора, зокрема дитячі роки, проведені на Кубані, контакти з кубанськими козаками та раннє знайомство з українською мовою і культурою – трансформуються в художній нарратив.

Автор статті наголошує на тому, що саме біографічні чинники зумовили глибину й концептуальну послідовність осмислення козацької тематики у творі, а образ кубанського козацтва тут набуває не лише історико-етнографічного, а й світоглядного та ідентифікаційного значення.

Ключові слова: Юзеф Лободовський, кубанське козацтво, козаки, історична пам'ять, культурна ідентичність, автобіографізм, ідеологічна стигматизація, польсько-українські літературні взаємини.

The article analyses the artistic representation of the Kuban Cossacks in the first volume of Józef Stanisław Łobodowski's Ukrainian trilogy *The Reeds*. The study focuses on the ideological and semantic dominants through which the writer constructs the Cossack world as an essential component of the Ukrainian historical and cultural space. Three principal aspects of the Kuban Cossacks in the novel are identified: (1) as bearers of historical memory, traditions, culture, and a distinctive way of life; (2) as a self-defensive military community acting as a subject in the struggle for freedom and autonomy; (3) as an object of ideological stigmatization, represented by the Soviet authorities as "enemies," "bandits," and "anarchists."

One of the key ideas of the novel is the conceptual affirmation that the Kuban is not part of Russia, but historically a free land; in this context, the local youth, demonstrating their aspiration for autonomy and the preservation of their own cultural identity, create their own Cossack-style community of the "Reeds" under the leadership of Yehor "Chorny". In the novel, the Kuban appears as a melting pot in which numerous cultures (Ukrainian, Polish, Armenian) and religious traditions (Orthodoxy, Catholicism, Judaism, Islam) are intermingled.

Particular attention is paid to the autobiographical nature of the trilogy. The character of Staś Majewski functions as the artistic alter ego of Józef Łobodowski. In contrast, other characters were likewise based on real prototypes from among his family members, childhood friends, and residents of Yeysk. This character system provides grounds for interpreting the work as a biographical (autobiographical) novel in which the author's personal experience, especially his childhood years spent in the Kuban region, his contacts with the Kuban Cossacks, and his early acquaintance with the Ukrainian language and culture, is transformed into a literary narrative.

The article emphasises that it was precisely these biographical factors that determined the depth and conceptual coherence of the Cossack theme in the novel. Consequently, the image of the Kuban Cossacks acquires not only historical and ethnographic significance, but also ideological and identity-forming dimensions.

Key words: Józef Stanisław Łobodowski, Kuban Cossacks, Cossacks, historical memory, cultural identity, autobiographical discourse, ideological stigmatisation, Polish-Ukrainian literary relations.

Постановка проблеми. Юзеф Станіслав Лободовський (19.03.1909–18.04.1988) – польський письменник, перекладач і публіцист, вели-

кий пошановувач і популяризатор України, її історії, культури та традицій, одна з ключових постатей польсько-українського літературного

діалогу ХХ століття. За словами К. Зеленька, «Юзеф Лободовський завжди був великим посередником і амбасадором, який, з одного боку, наближав наші народи один до одного, а з другого – відкривав у, можливо, найгарнішій формі скарби української літератури своїм землякам» [6, с. 16].

Попри зростання інтересу до постаті митця в українському літературознавстві, художня спадщина Лободовського, зокрема його українська трилогія «Очерети», «У станиці», «Зворотний шлях», і далі потребує системного осмислення. Особливо актуальним є дослідження образу кубанського козацтва як складника ширшої концепції українського історико-культурного простору, відтвореного в романі. Проблема полягає в необхідності комплексного аналізу цієї образної структури з урахуванням автобіографічного підґрунтя твору, світоглядної позиції автора та контексту польсько-українських літературних взаємин ХХ століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Одним із найвагоміших сучасних досліджень, присвячених постаті Юзефа Лободовського, є монографія С. Грелі-Кравченко «Юзеф Лободовський – митець, мислитель, бунтар та українофіл. Життя і творчість» (2019), у якій ґрунтовно простежено життєвий і творчий шлях письменника, його світоглядні орієнтири та роль у формуванні українського вектора польської культури [2]. Вагомим джерелом для осмислення суспільно-політичних і культурних поглядів автора є видання «Проти упирів минулого. Думки про Польщу та Україну» (2016), що репрезентує його публіцистичну спадщину та засвідчує послідовність позиції щодо українського питання [4].

У статті О. Вознюк «Імагологічна візія України Юзефа Лободовського» акцентовано на специфіці авторського бачення України, зокрема на формуванні позитивного, позбавленого колоніальних стереотипів образу українського світу [1]. Л. Сірик розглядає Ю. Лободовського як популяризатора української літератури в Польщі, підкреслюючи його перекладацьку та культурницьку діяльність [6].

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати художню репрезентацію образу кубанського козацтва в першому томі української трилогії «Очерети» Юзефа Лободовського, з'ясувати його функції в структурі твору та визначити роль біографічного досвіду автора у формуванні цього образу як носія історичної пам'яті, культурної ідентичності та світоглядних ідей свободи й автономії.

У рамках дослідження потребують детальнішого розгляду:

1. Вичленування з тексту та характеристика основних іпостасей кубанського козацтва в першому томі трилогії: як носія історичної пам'яті та традицій, як самозахисної військової спільноти, а також як об'єкта ідеологічної стигматизації з боку радянської влади.

2. Аналіз автобіографічних елементів роману, зокрема зв'язок між образом Стася Маєвського та реальним досвідом Юзефа Лободовського, а також роль інших персонажів, що мали прототипи в його родині, дружньому оточенні тощо.

3. Простеження культурно-етнічного та релігійного контексту Кубані як багатонаціонального простору, де переплітаються українська, польська, вірменська культури та традиції православ'я, католицизму, юдаїзму й ісламу.

4. Визначення концептуальних та ідентифікаційних функцій образу кубанського козацтва в структурі художнього твору, зокрема як символу автономії, боротьби за свободу та збереження культурної самобутності.

5. Окреслення значення кубанського козацтва у світоглядній системі автора та його внесок у формування української тематики в польській літературі ХХ століття.

Виклад основного матеріалу. Юзеф Станіслав Лободовський народився 9 березня 1909 року в маєтку Пурвішки Сейненського повіту, на північних теренах колишньої Речі Посполитої, у родині полковника царської армії Владислава Лободовського та Стефанії з Доборейко-Яжомбкевичів. Походження родини було культурно й етнічно гетерогенним: материнська лінія пов'язувалася з білоруським середовищем, тоді як батьківська, за свідченням самого письменника, виводилася з українських земель. У родинному наративі важливе місце посідала теза про козацьке коріння роду Лободовських, який нібито походив від козацького прізвища Лобода. Цей елемент родинної пам'яті відігравав не лише символічну, а й ідентифікаційну роль: Ю. Лободовський у пізніші роки свідомо апелював до козацької традиції як складника власного культурного самовизначення [2, с. 20–26; 4, с. 11–18]. Автор також охоче підкреслював свою причетність до козацької традиції; люблінські друзі жартома називали його «отаманом Лободою» [2, с. 75]. На портреті Естебана Санза, написаного маслом в 1950 році, і який зберігається в колекції Літературного музею ім. Юзефа Чеховича в Любліні, Юзеф Лободовський представлений – як повідомляє

напис у нижньому лівому кутку – отаманом Лобо [4].

Невдовзі після народження сина родина переїхала до Любліна, де мешкала до початку Першої світової війни. Военні події спричинили вимушену міграцію: 31 липня 1914 року Стефанія Лободовська з дітьми виїхала до Москви, де сім'я перебувала до серпня 1917 року. Погіршення соціально-економічної ситуації в умовах революційних трансформацій зумовило подальший переїзд до Єйська, на узбережжя Азовського моря, що знаходиться на Кубані. Саме дитячий та ранній підлітковий періоди (8–13 років), що припали на буремні 1917–1922 роки, стали одними із визначальних у формуванні світоглядних орієнтацій майбутнього письменника, адже він провів цей час в осередку козацтва на Кубані, де й навчився української мови та українських звичаїв від місцевих козаків [2, с. 20–26; 4, с. 11–18].

Перебування на Північному Кавказі означало для Ю. Лободовського безпосереднє зіткнення з революційною дійсністю, досвідом насильства та суспільної дезінтеграції, але водночас – входження у складний багатонаціональний простір Кубані. У цьому середовищі він уперше системно контактував із кубанськими козаками, що були історичними нащадками запорозької традиції. Саме такі чинники, як українське походження Лободовського та козацький осередок, в якому він знаходився, сприяли ранньому зацікавленню письменника українською мовою, історією та культурою. Йдеться не лише про мовну рецепцію, а й про інтеріоризацію певного комплексу уявлень, пов'язаних із козацькою ідеєю свободи, честі, військової демократії та прагнення до політичної автономії [2, с. 20–26; 4, с. 11–18].

Шкільний досвід у Єйську додатково актуалізував для нього проблематику національної ідентичності. За спогадами письменника, освітній простір характеризувався домінуванням російського імперського дискурсу та виразними проявами шовіністичних установок. Натомість учні неросійського походження формували своєрідну «кавказьку федерацію», що виконувала функцію неформального механізму самооборони культурної гідності. Раннє переживання конфлікту між імперською моделлю централізованої ідентичності та прагненням етнічних спільнот до самовизначення мало довготривалий вплив на інтелектуальну позицію Ю. Лободовського, зокрема на його подальшу зацікавленість проблемою національної свободи народів Центрально-Східної Європи [2, с. 20–26; 4, с. 11–18].

Досвід кубанського періоду набув художньої трансформації в пізнішій творчості письменника, зокрема в українській трилогії «Очерети», «У станиці» та «Зворотний шлях» із виразними автобіографічними алюзіями. Адже образ Стася Маєвського, польського юнака, що проживав із батьками та двома сестрами в Єйську, можна вважати художнім alter ego Юзефа Лободовського, тоді як інші персонажі також мали прототипи у реальному колі його родини, дитячих приятелів та інших мешканців Азовського узбережжя.

Українська проблематика згодом стала однією з домінантних у творчому доробку Ю. Лободовського. Вона системно присутня в його поезії, прозі, публіцистиці, перекладацькій діяльності та літературно-критичних працях. У польському літературознавстві його нерідко зараховують до представників «української школи» ХХ століття або розглядають як продовжувача її традицій у нових історичних умовах. Витоки цієї інтенції мають виразно біографічний характер і пов'язані з досвідом дитинства на Кубані, а також із родинним міфом про козацьке походження, який відіграв роль символічного чинника у формуванні його культурної самоідентифікації [1, с. 176].

Після укладення Ризького договору 1921 року та початку репатріаційних процесів родина отримала можливість повернутися до Польщі. Напередодні від'їзду, 4 березня 1922 року, помер батько письменника; невдовзі, дорогою додому, померла й одна з його сестер. Ці втрати наклалися на травматичний досвід воєнно-революційного періоду. Оселившись у Любліні, Ю. Лободовський зосередився на завершенні середньої освіти: він завершив навчання в ліцеї та гімназії, після чого вступив до Люблінського католицького університету на юридичний факультет, що стало початком нового етапу його інтелектуальної біографії [2, с. 20–26; 4, с. 11–18].

Ю. Пизя та А. Стемпняк вказують, що українська трилогія Юзефа Лободовського «Очерети», «У станиці», «Зворотний шлях» уперше вийшла друком у Лондоні в 1960-х роках. У Польщі ці книги не видавали аж до 2018 року, та й те видання вже практично на ринку недоступне [5, с. 5]. У 2022 році тернопільське видавництво «Крок» опублікувало першу частину трилогії в перекладі Андрія Бондаря, в 2023 році – другу, а в 2024 році – третю.

Кубанське козацтво в першому томі української трилогії «Очерети» Юзефа Лободовського постає перед читачами у трьох іпостасях, а саме як носій історичної пам'яті, культури, традицій

і способу життя; як самозахисна військова спільнота; «вороги», «бандити», «анархісти» в очах червоної влади.

I. Козацтво як носій історичної пам'яті, культури, традицій і способу життя (пам'ять, етос, тілесна й символічна культура): ... *старий Васильчук, що цілими днями грівся на лавиці, кричав осавульським басом: «Обережно, бо хати трясуться...»* [3, с. 8]; *Візит Ашваєнца сильно підняв Стасеві настрої. Він забув про Іванченка й обіцяну старим козаком сопілку* [3, с. 129]; *Давай того вашого Сенкевича. Як люди в давні часи між собою чубилися. Як поляки билися з козаками й татарами. Розповідай, Стасю* [3, с. 76]; *Його вдруге огортає кривава вода лиману. Він пливе по-козацькому, сильними змахами рук* [3, с. 86]; *Старий козак хльоснув батогом і причмокнув на коней* [3, с. 98]; *Дебела баба із закасаними рукавами, у старомодному сарафані, чоловічих чоботах і хустці, козацьким способом високо підв'язаний над чолом, обома руками тримала за хвіст велику рибу й біла нею, неначе товкачем, зліва і справа, куди попадає, худорлявого чоловіка у військовому френчі та з револьвером на поясі ...* [3, с. 142]; *- Козир-баба! Але ж і б'є! Оце потіха... Погляньте, люди, як влада по морді дістає! Ще його раз, красуне, хай до чужого добра рук не простягає!* [3, с. 142].

У першому томі трилогії козацтво постає пердусім як жива традиція, органічна форма буття, що виявляється в мові, жестах, тілесності, побуті та колективній пам'яті.

Образ старого козака Васильчука, який «осавульським басом» застерігає, щоб «хати не тряслися» [3, с. 8], актуалізує історичну тяглість козацької ієрархії: навіть у побутовій ситуації зберігається ритуалізований тон влади, пам'ять про військовий ранг (осавул), що перетворюється на елемент щоденного етосу. Пам'ять тут є не лише історичною, а й тілесно вкоріненою: вона звучить у голосі, поставі, інтонації.

Символічним маркером спадкоємності традиції є й сопілка, обіцяна старим козаком Стасеві [3, с. 129]. Вона репрезентує не просто музичний інструмент, а код культурної передачі, ініціаційний жест включення молодого покоління до козацького світу. Так само прохання розповісти про Сенкевича й давні сутички «поляків з козаками й татарами» [3, с. 76] демонструє функціонування історії як усного наративу, що формує ідентичність через оповідь.

Тілесність у тексті має виразно козацький вимір: Стась пливе «по-козацькому, сильними змахами рук» [3, с. 86], старий козак упевнено

керує кіньми [3, с. 98]. Тіло тут є носієм пам'яті, дисципліни й сили; спосіб руху стає формою культурної належності.

Надзвичайно показовою є сцена з «козир-бабою» [3, с. 142]: жінка у традиційному одязі, з козацьки підв'язаною хусткою, б'є представника влади рибою, а натовп коментує це як справедливу відплату. У цій сцені козацький спосіб дії постає як етична реакція спільноти, а тілесний жест – як форма народного правосуддя. Отже, козацтво репрезентується як культурний код, що охоплює пам'ять, поведінкові моделі, одяг, мову, музику й тілесну експресію.

II. Козацтво як самозахисна військова спільнота (оборона «свого», жорсткість як відповідь на загрозу): *Розповідають, що комісара, який вів уперед, так козак шаблею зрубав, що майже його розполовинив* [3, с. 11]; *Тямуций хлопець. Лише на рік з гаком старший за мене, а вже абрек, джигіт. Отаманом став* [3, с. 20]; *Комісарові, який командував експедицією по провізії, козаки розпороли живіт, вивалили тельбухи й насипали пшениці. Нагорі обрізані гусячі лапки й аркуш із написом: «Податок сплачено повністю». От умора!* [3, с. 24]; *Твоїй Варшаві кінець. Наші козаки польським панянкам такі номери відколюють. Усі з животами ходитимуть* [3, с. 25]; *- Лякати ви вмієте, ми це знаємо... Старих бабів лякати... Полякайте козаків, що вам стільки люду шаблями порубали! Їх полякайте!* [3, с. 31]; *Ми тут тепер власну республіку засновуємо, ні царів, ні серпа з молотом не визнаємо. Щоб кожен жив, як він хоче, по-козацькому, по-своєму. А хто заважає, того в тім'я. Отак!* [3, с. 38]; *Більшовики заснують синдикати. ... Тож Єгорка надумав, що сам такий синдикат організує, але незалежний від влади. Вільно, по-козацькому. Анархістський синдикат* [3, с. 63]; *Син козацького хорунжого, який загинув іще під час походу отамана Покровського на місто, ...* [3, с. 67]; *Тут у нас вони ще як слід не розгулялися, усіх ходів не дізналися, та й козаки під боком, гострі шабельки легко з піхов виходять* [3, с. 69]; *Але Кубань – не Росія. Тут вільний край споконвіку. Нам їхніх ревкомів, ісполкомів і детдомів не потрібно* [3, с. 70]; *Кілька сотень козаків досить, щоб усю Польщу розігнати* [3, с. 79]; *- Гришо, як думаєш, козаки витримують? ... – Може, вони витримують, а може, і ні. Але б'ються завзято. Поглянь, яку ілюмінацію влаштували* [3, с. 100]; *Приголомшлivi успіхи Денікіна виявилися оманливими. Глибокі загони козацької кавалерії віддали в руки білих більшу частину України, цілий Дон і вугільний басейн, але коли бої перекинулися на*

території етнічної Росії, опір більшовиків почав міцнішати з кожним днем. Козаки не билися з такою ж охотою, як на власній рідній землі ... [3, с. 102]; Якби не блискавичні перемоги добровольчих і козацьких військ генерала Денікіна влітку 1919 року, родина Стася виїхала б уже давно [3, с. 102]; Ех, якби отак бути дорослим, зібрати таку банду, як отаман Коршун, і батька відбити в Чека [3, с. 166].

Друга іпостась козацтва – це спільнота, що існує в режимі постійної оборони. Жорстокість у наведених епізодах не є самоціллю, а постає як реакція на вторгнення «чужого» у власний простір.

Сцени розправи над комісарами [3, с. 11; с. 24] мають демонстративний характер: насильство стає мовою політичного повідомлення («Податок сплачено повністю»). Це своєрідна козацька іронія й одночасно символічний акт відновлення справедливості у власному розумінні.

Образ молодого отамана-«абрека» [3, с. 20] репрезентує ранню ініціацію в чоловічий військовий світ, де честь і лідерство визначаються здатністю до ризику й боротьби. Козацька спільнота мислиться як альтернативна форма державності: «власну республіку засновуємо» [3, с. 38], «анархістський синдикат» [3, с. 63]. Ці формули засвідчують прагнення до автономного устрою, незалежного як від царської, так і від радянської влади.

Теза «Кубань – не Росія» [3, с. 70] формулює ідентифікаційне ядро цього світогляду: козацька земля – самодостатній простір свободи. Військова доблесть (шаблі «легко з піхов виходять» [3, с. 69]) поєднується з усвідомленням територіальної приналежності: козаки б'ються охоче «на власній рідній землі» [3, с. 102], що підкреслює оборонний, а не експансіоністський характер їхнього воєнного етосу.

Навіть дитяча фантазія Стася – «зібрати банду, як отаман Коршун, і батька відбити» [3, с. 166] – демонструє, наскільки глибоко військово-оборонна модель вкорінена у свідомості молодого покоління. Козацтво функціонує як архетип сили, що гарантує захист родини й громади.

III. Козацтво в очах більшовиків: «вороги», «бандити», «анархісти» (дегуманізація й ідеологічна ворожість): Але на тому березі розташовувалися ворожі козацькі станиці й завжди можна було очікувати несподіваного нападу [3, с. 19]; А хто нині не бандит? ... Козаки – бандити [3, с. 21]; ... у той час козаки Щербинівської та Новомінської станиць дозволили себе обдурити брехнею білих генералів і зросили кров'ю

ваших найкращих синів, батьків і братів родючий кубанський чорнозем. У містах нема борошина, жиру та м'яса, а отуманені козаки не бажають ділитися своїми запасами [3, с. 26]; Ти, Федю, скажеш, що твій батько, хоч і хорунжий, в останню мить став на бік народу, і що його козаки отамана Покровського вбили. Усе навпаки було? А нехай тобі це доведуть! [3, с. 72].

Третій вимір образу формується через зовнішню, більшовицьку оптику, що перетворює козацтво на об'єкт ідеологічної стигматизації. Уже сама характеристика козацьких станиць як «ворожих» [3, с. 19] закріплює за ними статус потенційної загрози. Формула «козаки – бандити» [3, с. 21] є актом мовної редукції, яка позбавляє спільноту історичної легітимності й морального авторитету.

У промовах більшовицьких агітаторів козаки постають як «отуманені», такі, що «не бажають ділитися» [3, с. 26]. Їхній спротив інтерпретується як егоїзм і контрреволюційність, а не як оборона власного способу життя.

Отже, в романі вибудовується контраст між внутрішнім образом козацтва (як носія пам'яті й свободи) та зовнішнім дискурсом більшовицької влади, що прагне його дегуманізувати. Саме ця напруга між самоідентифікацією та нав'язаною стигмою формує одну з головних концептуальних ліній твору.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що в першому томі української трилогії Юзефа Лободовського «Очерети» образ кубанського козацтва набуває багатовимірної художньої репрезентації та виконує ключові структурно-сміслові функції.

По-перше, козацтво постає як носій історичної пам'яті, традицій і сталого способу життя. У тексті воно репрезентоване через систему побутових, мовних, поведінкових і тілесних маркерів, що формують цілісний етос спільноти. Пам'ять про минуле, козацька ієрархія, фольклорні та військові коди, символіка одягу й жести конструюють образ козацтва як живої традиції, укоріненої в повсякденності.

По-друге, козацтво змальоване як самозахисна військова спільнота, для якої оборона «свого» простору (землі, родини, звичаїв) є визначальною цінністю. Жорсткість і радикальність дій у творі постають не як самоціль, а як реакція на зовнішню загрозу та насильницьке втручання у звичний уклад життя. Ідея автономії, що концентрується у формулі «Кубань – не Росія», окреслює ідентифікаційне ядро козацького світогляду, де свобода мислиться як історично зумовлений стан буття.

По-третє, в романі простежується процес ідеологічної стигматизації козацтва з боку більшовицької влади, яка репрезентує його як «ворогів», «бандитів», «анархістів». Така риторика спрямована на делегітимацію козацької традиції, знецінення її історичної ролі та підміну колективної пам'яті. Контраст між внутрішнім самовизначенням козацької спільноти та зовнішнім ідеологічним дискурсом формує одну з провідних конфліктних ліній твору.

Доведено, що художнє моделювання образу кубанського козацтва безпосередньо пов'язане з автобіографічним досвідом автора. Образ Стася Маєвського як alter ego Юзефа Лободовського та наявність реальних прототипів у системі персонажів зумовлюють високий рівень достовірності й емоційної наснаженості зображуваного світу. Особистий досвід дитинства на Кубані, безпосередній контакт із козацьким середовищем і раннє занурення в український культурний простір

визначили глибину та концептуальну послідовність осмислення козацької тематики.

Важливою складовою художньої картини є також репрезентація Кубані як багатонаціонального й багатоконфесійного простору – своєрідного «горнила», в якому взаємодіють українська, польська, вірменська культури та традиції православ'я, католицизму, юдаїзму й ісламу. У цьому контексті козацтво постає не ізольованим явищем, а органічною частиною складної культурної мозаїки регіону.

Отже, образ кубанського козацтва в першому томі «Очеретів» виконує не лише історико-етнографічну, а й концептуально-світоглядну функцію: він стає символом свободи, автономії та культурної самобутності. Через його художню інтерпретацію Юзеф Лободовський утворює український вимір Кубані та робить вагомий внесок у формування української тематики в польській літературі ХХ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вознюк О. Імагологічна візія України Юзефа Лободовського. *Парадигма*. 2009. Вип. 4. С. 176–188.
2. Греля-Кравченко С. Юзеф Лободовський – митець, мислитель, бунтар та українофіл. Життя і творчість. Луцьк: Видавництво «Синя папка», 2019. 248 с.
3. Лободовський Ю. *Очерети: Українська трилогія, частина перша* / Переклад з польськ. А. Бондаря. Тернопіль, Краків: Видавництво «Крок», Instytut Literatury, 2022. 464 с.
4. Лободовський Ю. *Проти упирів минулого. Думки про Польщу та Україну* / уклад.: П. Лібера, А. Павлишин; вступ П. Лібера; перекл. А. Павлишин. Люблін – Львів: Wydawnictwo Test & Видавництво Астролябія, 2016. 548 с.
5. Пизя Ю., Стемпяк А. Від видавця. *Лободовський Ю. Очерети: Українська трилогія, частина перша* / Переклад з польськ. А. Бондаря. Тернопіль, Краків: Видавництво «Крок», Instytut Literatury, 2022. С. 5–7.
6. Сірик Л. Юзеф Лободовський – популяризатор національної української літератури. *ТЕКА Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych*. 2019. Vol. 14. С. 123–136.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 23.02.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026